

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

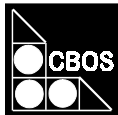
BS/55/2004

OPINIA PUBLICZNA NA TEMAT SONDAŻY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

OPINIA PUBLICZNA NA TEMAT SONDAŻY

- Społeczeństwo na ogół interesuje się wynikami badań opinii publicznej. Obecnie ponad dwie trzecie ankietowanych (70%, wzrost od marca '99 o 5 punktów) deklaruje takie zainteresowanie. Co czwarty respondent (25%) nie zwraca uwagi na wyniki sondaży.

- Zdecydowana większość ankietowanych (78%) uważa wyniki sondaży za rzetelne (13% twierdzi, że są całkowicie prawdziwe, a 65% - że w większości są prawdziwe). Niewielka część badanych (7%) jest zdania, że rezultaty badań są w większości nieprawdziwe, a niemal nikt nie uważa, że całkowicie nie odpowiadają prawdzie.

- Polacy chcieliby, aby głos wyrażony przez społeczeństwo w sondażach miał decydujące znaczenie przy podejmowaniu decyzji politycznych. Ponad połowa respondentów (56%) sądzi, że wyniki badań opinii publicznej powinny być zobowiązujące dla władz, jeżeli obywatele mówią, czego oczekują w danej kwestii społecznej. Zdaniem grupy niemal o połowę mniejszej (29%) władze powinny brać pod uwagę wyniki badań opinii publicznej, ale nie zawsze muszą się do nich stosować. Tylko 6% ankietowanych uważa, że kompetentne władze muszą samodzielnie podejmować decyzje, gdyż uczestnicy sondażu nie mogą wiedzieć, co jest najlepsze dla kraju.

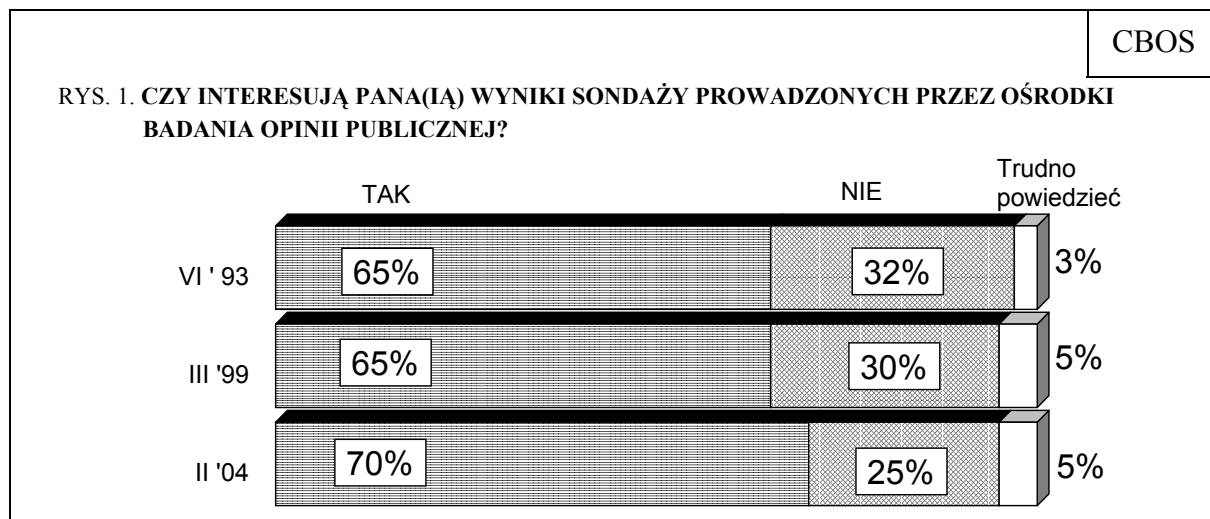
Badania sondażowe, zwłaszcza dotyczące aktualnych kwestii politycznych lub tematów kontrowersyjnych, wzbudzających silne emocje, są niejednoznacznie przedstawiane w dyskursie publicznym. Czasami ich wyniki są jednym z podstawowych argumentów przy promowaniu wszelkiego rodzaju rozwiązań politycznych. Jednak sondaże są też często przedmiotem krytyki. Zarzuty dotyczą najczęściej dwóch kwestii: sposobu przeprowadzania badań (ośrodki podejrzewane są czasem o manipulację, zadawanie tendencyjnych pytań) oraz wykorzystywania ich wyników - do jakiego stopnia opinie wyrażone przez respondentów niemających specjalistycznej wiedzy powinny obligować władze do wprowadzania określonych rozwiązań.

W opisywanym tu sondażu¹ poruszyliśmy kwestie wiarygodności wyników badań opinii publicznej, a także ich przydatności i zastosowania. Ankietowani określali też swoje zainteresowanie wynikami badań.

ZAINTERESOWANIE WYNIKAMI BADAŃ OPINII PUBLICZNEJ

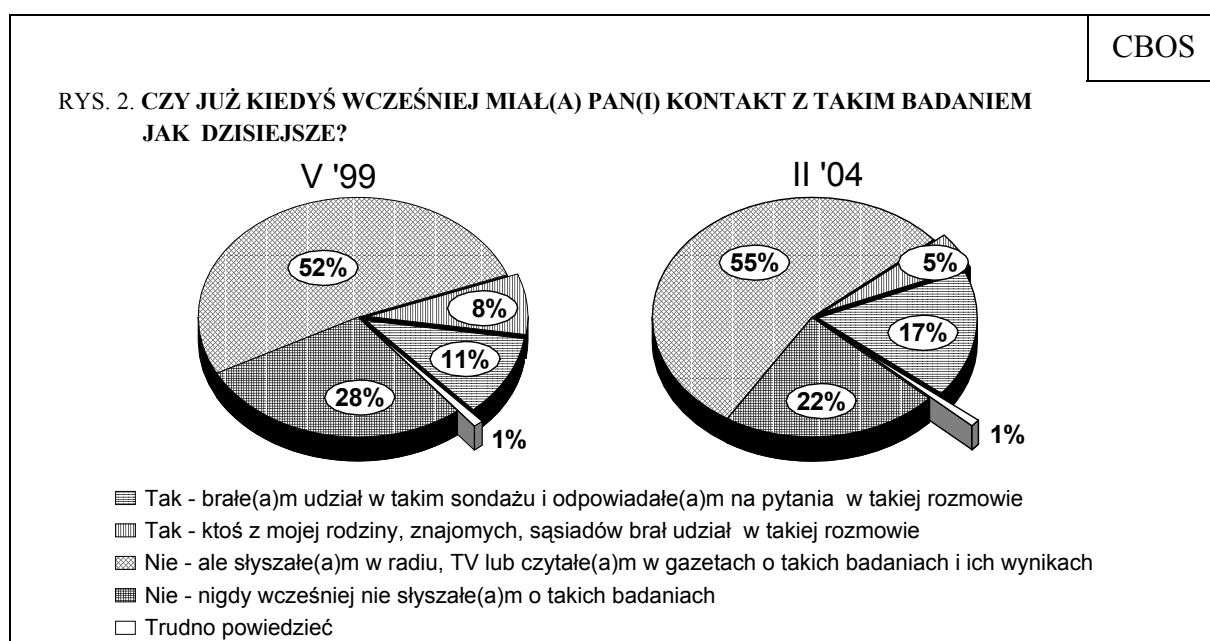
Polacy na ogół interesują się wynikami badań opinii publicznej. Zdecydowana większość ankietowanych deklaruje takie zainteresowanie i w ciągu ostatnich pięciu lat grupa ta nieco się zwiększyła.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (165) przeprowadzono w dniach 6-9 lutego 2004 roku na liczącej 1024 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

UDZIAŁ W BADANIACH

Badania opinii publicznej rozwijają się w Polsce bardzo dynamicznie, nic dziwnego więc, że coraz więcej ludzi deklaruje, iż miało już z nimi bezpośredni kontakt. Liczba osób, które odpowiadały kiedyś na pytania ankiety, wzrosła z 11% w 1999 roku do 17% w 2004 roku. O 3 punkty procentowe wzrosła też w tym czasie liczba tych, którzy wprawdzie nie mieli bezpośredniego kontaktu z badaniami opinii ani nie znają nikogo, kto w nich uczestniczył, ale słyszeli lub czytali o wynikach takich badań w środkach masowego przekazu. Stanowią oni ponad połowę społeczeństwa.

OCENA PRZYDATNOŚCI BADAŃ OPINII

Polacy doceniają rolę badań opinii przede wszystkim dla nauki - niemal co drugi sądzi, że ich wyniki są dla naukowców bardzo przydatne, a dalsze 36% - że są użyteczne w średnim stopniu. Nieliczni respondenci oceniają ich przydatność jako niewielką (4%) lub żadną (2%), a mniej więcej co dziesiąty nie potrafi się na ten temat wypowiedzieć.

Zdaniem opinii publicznej, sondaże są też potrzebne politykom. Blisko dwie piąte badanych (38%) twierdzi, że dla osób sprawujących władzę są one bardzo użyteczne, a prawie co trzeci (31%) uważa, że są przydatne w średnim stopniu. Co piąty ankietowany (łącznie) jest zdania, że dla rządzących wyniki badań są mało przydatne lub zupełnie bezużyteczne.

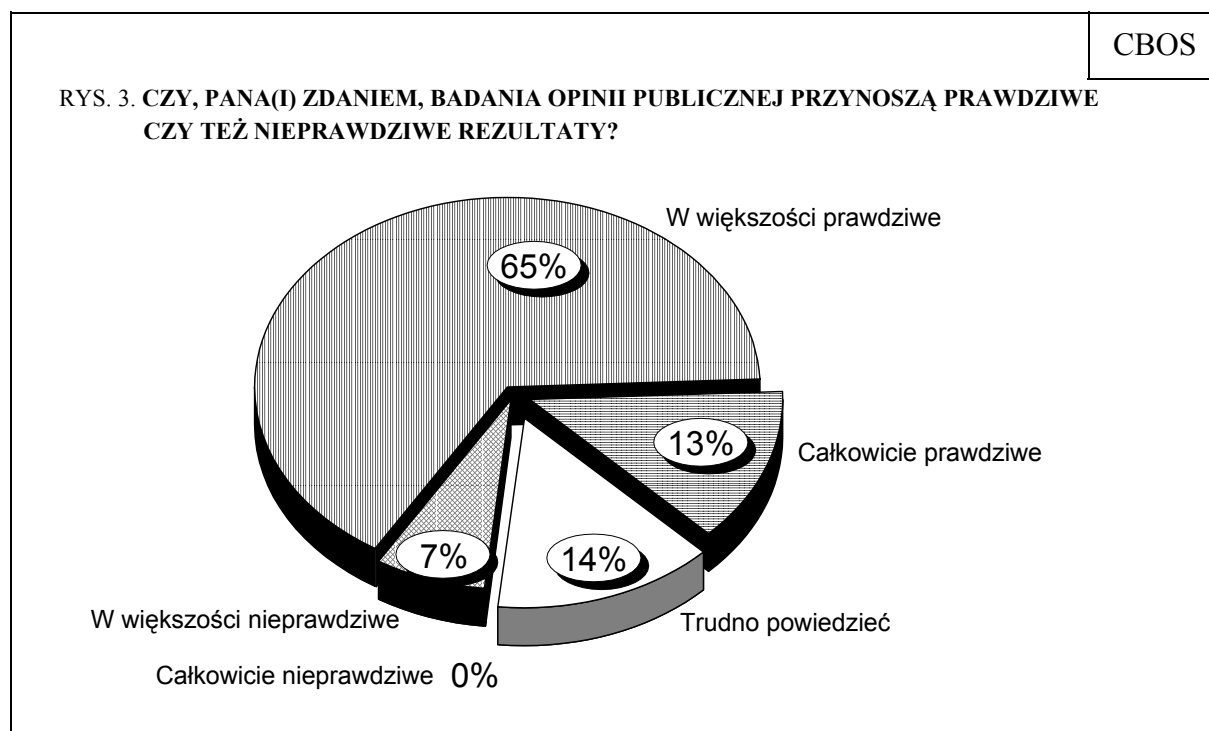
Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu wyniki sondaży są przydatne:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	X '93	III '99	II '04
	w procentach		
dla ludzi nauki badających nasze społeczeństwo			
W wysokim stopniu	35	60	49
W średnim stopniu	48	29	36
W niskim stopniu	4	3	4
W ogóle nie są przydatne	1	0	2
Trudno powiedzieć	11	8	9
dla rządzących, sprawujących władzę			
W wysokim stopniu	33	41	38
W średnim stopniu	39	28	31
W niskim stopniu	10	14	12
W ogóle nie są przydatne	7	9	8
Trudno powiedzieć	12	9	11
dla przeciętnych obywateli			
W wysokim stopniu	9	10	12
W średnim stopniu	32	40	38
W niskim stopniu	24	30	23
W ogóle nie są przydatne	22	11	17
Trudno powiedzieć	13	9	10

Opinie na temat przydatności sondaży opinii dla przeciętnych obywateli są podzielone. Stosunkowo nieliczni (12%) uważają, że rezultaty badań bardzo im się przydają, a blisko dwie piąte (38%) określa tę przydatność jako średnią. Prawie co czwarty respondent (23%) jest zdania, że przeciętni obywatele robią niewielki użytek z publikowanych wyników, a 17% - że żadnego.

ZAUFANIE DO SONDAŻY

Opinia publiczna z zaufaniem odnosi się do wyników badań. Zdecydowana większość ankietowanych (78%) ocenia uzyskiwane wyniki jako rzetelne, a tylko 7% jest przeciwnego zdania. Co siódmy respondent (14%) nie ma na ten temat wyrobionej opinii.

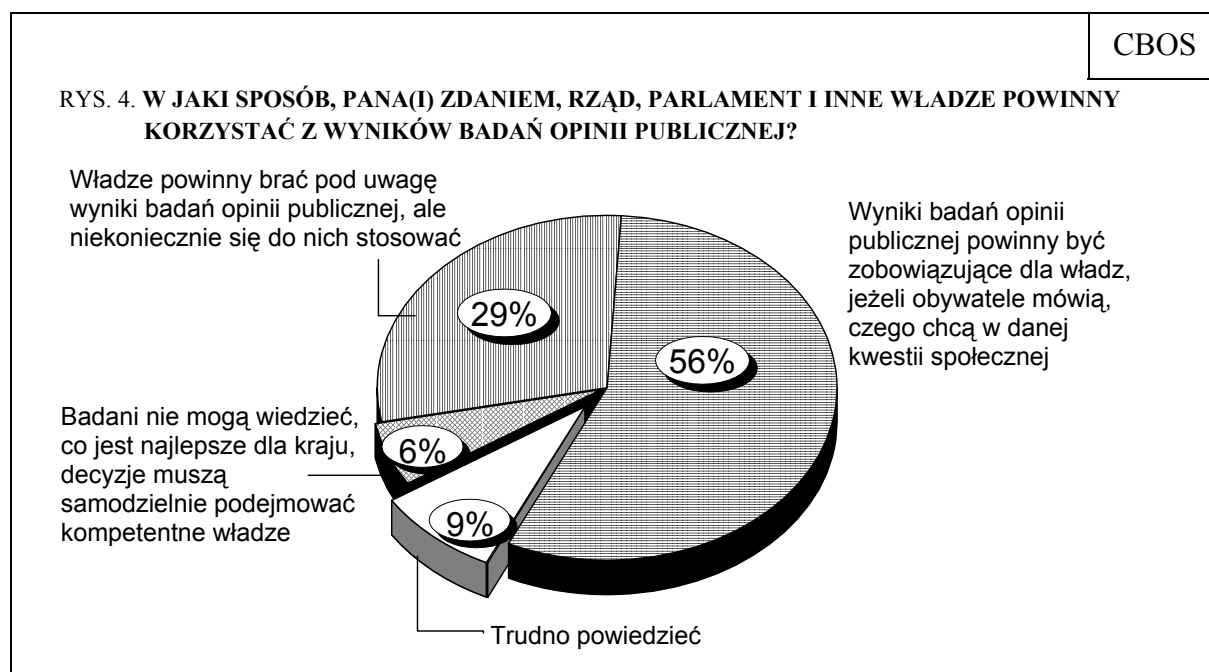

Zainteresowanie badaniami wiąże się z zaufaniem do ich wyników. Respondenci, którzy śledzą rezultaty sondaży, znacznie częściej uważają je za prawdziwe niż osoby nieinteresujące się nimi.

Czy, Pana(i) zdaniem, badania opinii publicznej przynoszą prawdziwe czy też nieprawdziwe rezultaty?	Czy interesują Pana(ia) wyniki sondaży?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Całkowicie prawdziwe	16	7
W większości prawdziwe	72	49
Nieprawdziwe	5	14
Trudno powiedzieć	7	30

WYKORZYSTANIE REZULTATÓW BADAŃ PRZEZ WŁADZE

Większość badanych opowiada się za tym, aby głos wyrażony przez społeczeństwo miał decydujące znaczenie przy podejmowaniu decyzji politycznych. Sądzą oni, że wyniki badań opinii publicznej powinny być zobowiązujące dla władz, jeżeli obywatele mówią, czego chcą w danej kwestii społecznej. Zdaniem grupy niemal o połowę mniejszej, władze powinny brać pod uwagę wyniki badań opinii publicznej, ale nie zawsze muszą się do nich stosować. Niektórzy są bardziej sceptyczni co do trafności decyzji podejmowanych pod wpływem badań opinii: uważają, że respondenci nie mogą wiedzieć, co jest najlepsze dla kraju, decyzje muszą być samodzielnie podejmowane przez kompetentne władze.

Ankietowani interesujący się badaniami częściej niż pozostali oczekują, że uzyskane wyniki będą wykorzystywane przy opracowywaniu i realizowaniu polityki państwa. Jednak również respondenci, którzy nie interesują się tego rodzaju badaniami, najczęściej opowiadają się za tym, aby wyniki sondaży były dla władz zobowiązujące.

Tabela 3

W jaki sposób, Pana(i) zdaniem, rząd, parlament i inne władze powinny korzystać z wyników badań opinii publicznej?	Czy interesują Pana(ia) wyniki sondaży?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Wyniki badań opinii publicznej powinny być zobowiązujące dla władz, jeżeli obywatele mówią, czego chcą w danej kwestii społecznej	58	52
Władze powinny brać pod uwagę wyniki badań opinii publicznej, ale niekoniecznie się do nich stosować	32	22
Badani nie mogą wiedzieć, co jest najlepsze dla kraju, decyzje muszą samodzielnie podejmować kompetentne władze	6	6
Trudno powiedzieć	4	20

Aby zrekonstruować poglądy Polaków na temat sondaży, przedstawiliśmy im kilka opinii pojawiających się z różną częstotliwością, w publicznych wypowiedziach na temat badań opinii. W każdym przypadku respondenci ustosunkowywali się do stwierdzenia zgadzając się z nim lub nie.

Zdecydowana większość ankietowanych (88%) popiera uczestniczenie w sondażach opinii, ponieważ jest to jedyny dostępny sposób wyrażenia swoich poglądów - zgadzają się oni ze stwierdzeniem, że powinno się brać udział w badaniach, bo tylko w ten sposób można powiedzieć, co się myśli. Jedynie nieliczni (6%) nie podzielają tej opinii.

W społeczeństwie jest powszechne oczekiwanie, że będzie więcej informacji o wynikach badań opinii publicznej. Ponad cztery piąte ankietowanych (82%) jest zdania, że powinno się więcej o nich informować, a tylko 8% jest odmiennego zdania.

Polacy sądzą, że wyniki sondaży dają dobrą podstawę do oceny działalności polityków, instytucji państwowych, działań rządu. Rolę sondaży przy pomiarze poparcia dla instytucji władzy docenia 81% ankietowanych, a co jedenasty (9%) nie zgadza się, że są one do tego przydatne.

Zdaniem prawie trzech czwartych Polaków (73%), sytuacja w Polsce poprawiłaby się i wszystkim w kraju żyłoby się lepiej, gdyby wyniki badań opinii publicznej były częściej wykorzystywane.

Tabela 4

Czy zgadza się Pan(i) z następującymi poglądami na temat badań opinii?	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Powinno się brać udział w badaniach, bo jak inaczej powiedzieć, co się myśli	88	6	6
Powinno się więcej informować o wynikach badań opinii publicznej	82	8	10
Wyniki sondaży dają dobrą podstawę do oceny działalności polityków, instytucji państwowych, działań rządu	81	9	10
Gdyby naprawdę wykorzystywano wyniki badań opinii publicznej, wszystkim w kraju żyłoby się lepiej	73	12	15
Ludzie chętnie czytają w prasie o wynikach badań opinii publicznej	68	13	19
Pytania w ankietach są często bezsensowne	29	54	17
Sondaże są manipulowane, a ich wyniki nie oddają tego, co ludzie myślą naprawdę	20	58	22
Badania opinii to sztuka dla sztuki, bez żadnych zastosowań	17	56	27
Ludzie zwykle żałują, że zgodzili się wziąć udział w badaniach	9	72	19

Ponad dwie trzecie ankietowanych zgadza się z opinią, że ludzie chętnie czytają w prasie o wynikach sondaży opinii publicznej, a publikacje zawierające rezultaty badań cieszą się dużą popularnością.

Większość Polaków sądzi, że w sondażach zwykle padają sensowne pytania - ponad połowa nie zgadza się ze stwierdzeniem, według którego pytania w ankietach często są bezsensowne. Jednak ponad jedna czwarta badanych uważa, że ośrodkom badania opinii często zdarza się zadawać pytania pozbawione sensu, a dalsze 17% nie wyraża zdania na ten temat, co może oznaczać, że być może też tak uważają, lecz nie chcą tego poglądu ujawnić przed ankieterem.

Pojawiające się czasem, zwłaszcza przy okazji wyborów, zarzuty manipulacji wynikami badań traktowane są poważnie przez co piątego dorosłego Polaka. Osoby te zgadzają się ze stwierdzeniem, że sondaże są manipulowane, a ich wyniki nie oddają tego, co ludzie naprawdę myślą. Jednak większość respondentów nie podziela takiego przekonania.

Ponad połowa badanych (56%) sądzi, że monitorowanie opinii to działalność przynosząca wymierne, użyteczne wyniki. Jednak mniej więcej co szósty respondent (17%) zgadza się z poglądem, że jest to sztuka dla sztuki, bez żadnych praktycznych zastosowań. Należy jednak zwrócić uwagę, że bardzo duża grupa badanych nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie, zapewne dlatego, że nie umieli wskazać żadnych praktycznych korzyści wynikających z sondaży.

Osoby biorące udział w badaniach opinii na ogół są zadowolone z tego doświadczenia. Tylko co jedenasty respondent uważa, że ludzie zwykle żałują, że zgodzili się odpowiadać na pytania ankietera, a blisko trzy czwarte jest przeciwnego zdania.

Zdaniem zdecydowanej większości Polaków, sondaże opinii publicznej są wiarygodne i potrzebne zarówno naukowcom badającym problemy społeczne, jak i władzom odpowiedzialnym za politykę państwa. Respondenci dostrzegają zastosowania wyników badań i w większości sądzą, że nie są one wykorzystywane w dostatecznym stopniu. Nieco rzadziej dostrzegają ich użyteczność dla przeciętnych obywateli - zdaniem większości badanych, sondaże są im średnio lub mało potrzebne. Z drugiej strony, zdecydowana większość dorosłych uważa, że ludzie chętnie czytają publikowane wyniki i interesują się rezultatami badań.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Czy interesują Pana(ią) wyniki sondaży prowadzonych przez ośrodki badania opinii publicznej?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	25	5	1024
Płeć				
Mężczyźni	72	22	6	490
Kobiety	67	29	4	534
Wiek				
18-24 lat	75	21	5	155
25-34	77	18	5	183
35-44	74	21	5	176
45-54	74	20	5	207
55-64	68	28	4	119
65 lat i więcej	49	46	5	184
Miejsce zamieszkania				
Wieś	64	31	5	383
Miasto do 20 tys.	76	21	2	127
20-100 tys.	69	25	6	200
101-500 tys.	75	23	3	192
501 tys. i więcej mieszk.	73	19	9	122
Wykształcenie				
Podstawowe	52	41	7	288
Zasadnicze zawodowe	73	24	3	265
Średnie	75	20	5	356
Wyższe	89	7	4	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	86	10	4	74
Prac.umysł.niż.szczebla	81	13	6	97
Pracownicy fiz.- umysł.	75	22	3	77
Robotnicy wykwalifikowani	80	15	6	78
Robotnicy niewykwalifik.	70	28	2	44
Rolnicy	68	26	6	54
Pracujący na własny rach.	84	11	5	38
Bierni zawodowo				
Renciści	61	32	7	125
Emeryci	52	42	5	195
Uczniowie i studenci	76	20	4	79
Bezrobotni	69	27	4	120
Gospodynie domowe i inni	71	26	4	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	79	15	6	164
spółce właścicieli	80	16	3	59
prywatnych i państwa	78	18	4	180
sekt. pryw. poza rolnict.	73	24	3	64
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	72	23	5	109
300-399	74	25	1	79
400-599	69	28	3	168
600-800	67	32	2	153
Powyżej 800 zł	80	14	6	180
Ocena własnych war. mater.				
Złe	65	31	5	320
Średnie	69	26	5	465
Dobre	77	18	5	239
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	72	24	4	56
Raz w tygodniu	68	28	5	520
1-2 razy w miesiącu	68	27	5	143
Kilka razy w roku	75	19	6	201
W ogóle nie uczestniczy	70	25	5	105
Poglądy polityczne				
Lewica	79	18	4	191
Centrum	74	20	6	327
Prawica	78	20	2	228
Trudno powiedzieć	51	42	7	278

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, badania opinii publicznej przynoszą prawdziwe, czy też nieprawdziwe rezultaty? 1 - Całkowicie prawdziwe; 2 - W większości prawdziwe; 3 - W większości nieprawdziwe

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	65	7	14	1023
Płeć					
Mężczyźni	14	68	7	11	490
Kobiety	12	62	8	18	533
Wiek					
18-24 lat	13	71	5	11	155
25-34	9	77	3	11	183
35-44	14	69	6	11	175
45-54	13	66	9	12	207
55-64	14	62	9	15	119
65 lat i więcej	17	46	11	26	184
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	60	9	19	383
Miasto do 20 tys.	12	71	7	10	127
20-100 tys.	14	67	4	16	200
101-500 tys.	16	71	5	8	192
501 tys. i więcej mieszk.	15	64	10	11	122
Wykształcenie					
Podstawowe	18	43	11	28	288
Zasadnicze zawodowe	12	69	7	12	265
Średnie	11	76	6	7	356
Wyższe	11	80	2	7	114
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	11	80	3	5	73
Prac. umysł. niż. szczebla	13	75	7	5	97
Pracownicy fiz. - umysł.	10	78	3	9	77
Robotnicy wykwalifikowani	10	69	9	11	78
Robotnicy niewykwalifik.	8	64	4	24	44
Rolnicy	12	61	12	15	54
Pracujący na własny rach.	12	73	8	7	38
Bierni zawodowo					
Renciści	16	48	11	25	125
Emeryci	15	54	11	21	195
Uczniowie i studenci	12	79	3	6	79
Bezrobotni	16	62	4	18	120
Gospodynie domowe i inni	13	74	7	6	43
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	14	72	4	10	164
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	4	80	7	8	59
sekt. pryw. poza rolnict.	10	73	6	10	180
prywatnym gosp. rolnym	15	60	12	13	64
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	15	59	10	16	109
300-399	16	63	6	15	79
400-599	11	69	7	13	168
600-800	15	62	9	15	153
Powyżej 800 zł	13	73	5	9	180
Ocena własnych war. mater.					
Złe	14	58	7	21	320
Średnie	13	65	9	13	465
Dobre	12	76	4	8	238
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	15	64	4	16	56
Raz w tygodniu	11	66	7	16	519
1-2 razy w miesiącu	11	66	7	16	143
Kilka razy w roku	19	64	6	11	201
W ogóle nie uczestniczy	14	65	10	11	105
Poglądy polityczne					
Lewica	18	71	3	7	191
Centrum	11	69	8	12	327
Prawica	13	70	9	8	228
Trudno powiedzieć	12	53	8	27	278

Tabela 3. W jaki sposób, Pana(i) zdaniem, rząd, parlament i inne władze powinny korzystać z wyników badań opinii publicznej? 1 - Wyniki badań opinii publicznej powinny być zobowiązujące dla władz, jeżeli obywatele mówią, czego chcą w danej kwestii społecznej; 2 - Władze powinny brać pod uwagę wyniki badań opinii publicznej, ale niekoniecznie się do nich stosować; 3 - Badani nie mogą wiedzieć, co jest najlepsze dla kraju, decyzje muszą samodzielnie podejmować kompetentne władze

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	29	6	9	1024
Płeć					
Mężczyźni	57	31	6	6	490
Kobiety	55	28	6	11	534
Wiek					
18-24 lat	52	36	6	6	155
25-34	56	33	6	5	183
35-44	54	34	4	8	176
45-54	56	32	7	5	207
55-64	64	23	4	9	119
65 lat i więcej	54	18	8	19	184
Miejsce zamieszkania					
Wieś	57	26	4	13	383
Miasto do 20 tys.	56	33	4	7	127
20-100 tys.	62	25	7	6	200
101-500 tys.	50	39	7	4	192
501 tys. i więcej mieszk.	52	30	10	7	122
Wykształcenie					
Podstawowe	58	17	8	18	288
Zasadnicze zawodowe	61	29	4	6	265
Średnie	59	30	6	5	356
Wyższe	29	60	7	3	114
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	29	64	6	1	74
Prac. umysł. niż. szczebla	50	37	7	6	97
Pracownicy fiz.- umysł.	54	38	3	5	77
Robotnicy wykwalifikowani	66	28	1	5	78
Robotnicy niewykwalifik.	66	18	7	9	44
Rolnicy	64	20	7	9	54
Pracujący na własny rach.	59	30	4	7	38
Bierni zawodowo					
Renciści	61	20	8	11	125
Emeryci	56	20	7	18	195
Uczniowie i studenci	46	41	7	6	79
Bezrobotni	62	26	6	6	120
Gospodynie domowe i inni	65	26	4	5	43
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	47	43	4	6	164
spółce właścicieli	42	49	5	3	59
prywatnych i państwa	62	28	5	5	180
sekt. pryw. poza rolnict.	60	21	7	11	64
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	62	27	3	8	109
300-399	59	24	10	7	79
400-599	63	29	2	6	168
600-800	52	29	7	11	153
Powyżej 800 zł	53	34	8	5	180
Ocena własnych war. mater.					
Złe	62	22	5	11	320
Średnie	55	31	5	9	465
Dobre	50	35	9	6	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	46	28	11	15	56
Raz w tygodniu	57	28	5	9	520
1-2 razy w miesiącu	62	25	6	7	143
Kilka razy w roku	57	31	6	6	201
W ogóle nie uczestniczy	46	39	6	10	105
Poglądy polityczne					
Lewica	56	36	5	3	191
Centrum	56	33	6	5	327
Prawica	57	31	8	4	228
Trudno powiedzieć	55	19	5	20	278